

POSTANOWIENIE

Dnia 24 maja 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło

w sprawie z odwołania J. S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Rybniku,
o wysokość emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 24 maja 2023 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z dnia 5 października 2021 r., sygn. akt III AUa 1743/19,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od odwołującego się J. S. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Rybniku kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Katowicach wyrokiem z dnia 5 października 2021 r. oddalił apelację J. S. od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 8 sierpnia 2019 r., oddalającego wniesione przez niego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Rybniku z dnia 10 października 2017 r., odmawiającej ubezpieczonemu prawa do ponownego ustalenia wysokości świadczenia.

W wywiedzionej od powyższego wyroku skardze kasacyjnej ubezpieczony, zaskarżając wyrok Sądu Apelacyjnego w całości, podniósł zarzut naruszenia prawa materialnego przez jego błędną wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, a to: 1) art. 110 w związku z art. 111 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i

rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przez niewłaściwe zastosowanie w następstwie błędnego przyjęcia wskaźnika wysokości podstawy wymiaru niższego od uprzednio ustalonego przez organ rentowy na 264,34%, podczas gdy ubezpieczony po ustaleniu prawa do emerytury świadczył pracę i podlegał ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, doprowadził do zaistnienia przesłanek, których uwzględnienie w okolicznościach rozpoznawanej sprawy stanowiłoby o ustaleniu wskaźnika wysokości podstawy wymiaru o wartości wyższej od uprzednio przyjętej, co oznaczałoby spełnienie ustawowych przesłanek koniecznych do przeliczenia emerytury ubezpieczonego i jej podwyższenia przy zastosowaniu art. 110 w związku z art. 111 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych; 2) art. 110a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przez niewłaściwe zastosowanie w następstwie nieuwzględnienia wykazania przez ubezpieczonego wskaźnika wysokości podstawy wymiaru wyższej niż 250% i jednocześnie wykazania dysponowania przez ubezpieczonego podstawą wymiaru z okresów przypadających w całości lub w części po przyznaniu emerytury, w tym w odniesieniu do 2013 r. i 2014 r., spełnienia przesłanek przeliczenia emerytury na podstawie art. 110a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie wymaganym co do przeliczenia emerytury, tj. istnienia wskaźnika podstawy wymiaru wyższego od 250% (art. 15 ust. 5 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych); dysponowania przez ubezpieczonego nową podstawą wymiaru z okresów przypadających w całości lub w części po przyznaniu emerytury, a w szczególności mając na względzie 2013 r. i 2014 r.

W podstawie naruszenia przepisów postępowania, skarżący zarzucił obrazę: 1) art. 233 § 1 k.p.c. w zakresie odniesionym do braku wszechstronnego rozważania zebranego materiału, przy uwzględnieniu niedostateczności zebrania materiału dowodowego mimo wniosków dowodowych ubezpieczonego, a w szczególności w zakresie dowodu z opinii biegłego oraz z dokumentów, w tym dotyczących dokumentacji płacowej świadka A. Ł.; 2) art. 227 w związku z art. 278 w związku z 286 w związku z 162 k.p.c., przez zaniechanie uzupełnienia w niezbędnym zakresie, służącym prawidłowemu rozstrzygnięciu sprawy, materiału dowodowego przez nieprzeprowadzenie dowodu z opinii drugiego biegłego w

zakresie wyjaśniającym pisemną opinię zasadniczą oraz uzupełniającą biegłej sądowej M. G., która stanowiłaby akcesoryjną podstawę do ustalenia wysokości wynagrodzenia ubezpieczonego w spornych okresach; 3) art. 327¹ § 1 pkt 1 k.p.c., przez niewskazanie przyczyn, które stanowiły uzasadnienie dla odmowy wiarygodności dowodom i uwzględnienia ich mocy dowodowej; 4) art. 235² § 1 k.p.c. w związku z art. 381 k.p.c., przez błędne zastosowanie w zakresie pominięcia dowodu z dokumentacji płacowej świadka A. Ł. i dowodu z kolejnej opinii biegłego.

Wskazując na powyższe zarzuty, skarżący wniósł o uchylenie zaskarżanego wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji; ewentualnie wniósł o uchylenie w całości zaskarżanego wyroku i jego zmianę przez zobowiązanie organu rentowego do ponownego przeliczenia emerytury zgodnie z wnioskiem ubezpieczonego z dnia 21 marca 2017 r. Ponadto wniósł o zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżącego zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał na występujące w przedmiotowej sprawie istotne zagadnienia prawne, a mianowicie:

„Czy w razie braku pełnej dokumentacji płacowej ubezpieczonego dla ustalenia wskaźnika wysokości podstawy wymiaru świadczenia emerytalnego przyjmuje się minimalne wynagrodzenie pracowników niezależnie od tego, gdzie oraz na jakim stanowisku ubezpieczony świadczył pracę w okresie objętym wnioskiem o przeliczenie, czy też należy brać w tym zakresie pod uwagę wszystkie dowody przedkładane i wnioskowane przez ubezpieczonego do przeprowadzenia w postaci zeznań świadków, wyjaśnień ubezpieczonego oraz dokumentacji płacowej pracownika wykonującego tożsamą pracę w bliźniaczym wymiarze co ubezpieczony, świadczoną na rzecz tego samego pracodawcy, w tym samym miejscu i czasie, za tym samym wynagrodzeniem, w odniesieniu do nieudokumentowanego okresu pracy ubezpieczonego? Zatem w jaki sposób należy w postępowaniu sądowym ustalać fakty mogące stanowić hipotezę zastosowania normy prawnej z art. 110a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, a w tym, czy w sprawie o ustalenie wysokości świadczenia, w której istnieje konieczność

weryfikacji wystąpienia przesłanek uzasadniających przeliczenie emerytury, dopuszczalny jest dowód z opinii biegłego oparty na ujawnionych w procesie dowodach, w tym z dokumentów stwierdzających podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe pracownika zatrudnionego na tożsamym względem ubezpieczonego stanowisku, świadczącego pracę w tym samym miejscu i czasie i na rzecz tego samego pracodawcy?

Czy i w jakim zakresie w ramach dowodu z opinii biegły jest uprawniony do podejmowania, w ramach rozważań nad ustaleniem wskaźnika wysokości podstawy wymiaru emerytury, do oceny dowodów wykraczających poza dokumentację płacową, a zwłaszcza zeznania świadków, wyjaśnienia ubezpieczonego w ramach dowodu z przesłuchania stron, dowodów z dokumentów wykraczających poza dokumentację płacową ubezpieczonego, a zwłaszcza pracowników wykonujących pracę na tożsamym względem ubezpieczonego stanowisku, w tym samym miejscu i czasie i na rzecz tego samego pracodawcy?”.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie od skarżącego na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie warto podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. W konsekwencji tego, w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg

ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym między innymi na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek. Ustawodawca, konstruując wymagania skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) i obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione, a dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie wystarczy odwołanie się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, bo choć dla obu tych przesłanek argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyslać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, że takie okoliczności w sprawie zachodzą (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007; z dnia 10 marca 2008 r., III UK 4/08, LEX nr 459291;

z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 404134 i z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, LEX nr 406392).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla rozwikłania, którego dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające. W przypadku powołania jako podstawy wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania istnienia w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, skarżący ma obowiązek nie tylko sformułować samo zagadnienie, ale także - w uzasadnieniu wniosku - przedstawić odpowiednią jurydyczną argumentację wskazującą na dopuszczalność i celowość rozwiązania problemu prawnego w sposób preferowany przez skarżącego, a odmienny od sposobu rozstrzygnięcia tego problemu przy wykorzystaniu zapatrywań wyrażonych przez sąd drugiej instancji. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. Samo zaś zagadnienie prawne, w formie pytania sformułowanego w taki sposób, by możliwe było rozstrzygnięcie stawianych przez skarżącego wątpliwości, musi w swej treści zawierać odwołanie do przepisu lub przepisów prawa, na tle których takie zagadnienie powstaje. Przekonanie Sądu Najwyższego oceniającego na etapie przedsądu o zasadności przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w oparciu o przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga wskazania za pomocą wyvodu prawnego, na kanwie jakich norm (przepisów) zagadnienie powstało, jakie są możliwe interpretacje problemu i jakie jego rozstrzygnięcie proponuje skarżący (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2009 r., II PK 66/09, LEX nr 553691). Zagadnienie prawne jest to problem, który wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego, którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw, ale także dla rozstrzygnięcia konkretnej, jednostkowej sprawy (postanowienie Sądu

Najwyższego z dnia 2 marca 2012 r., I PK 158/11, LEX nr 1215116). Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało ono sformułowane i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51; z dnia 11 kwietnia 2012 r., III SK 41/11, LEX nr 1238126; z dnia 31 stycznia 2013 r., II CSK 479/12, LEX nr 1293729). Istotne jest przy tym, aby problem prawny, ujęty w skardze kasacyjnej, dotyczył kwestii decydującej o rozstrzygnięciu sprawy. Nie może być bowiem dla niej prawnie obojętny. Innymi słowy, w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne tylko wtedy, kiedy wynik sprawy uzależniony jest od interpretacji przepisów przedstawionych we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 września 2005 r., I PK 98/05, OSNP 2006 nr 15-16, poz. 243 i z dnia 29 czerwca 2001 r., I PKN 33/01, OSNP 2003 nr 9, poz. 228). Obowiązkiem skarżącego jest też wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. W szczególności rolą Sądu Najwyższego w postępowaniu kasacyjnym nie jest wyręczanie strony reprezentowanej w procesie przez profesjonalnego pełnomocnika we wskazaniu (doprecyzowywaniu) treści postulowanych zagadnień prawnych (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 czerwca 2019 r., II UK 255/18, LEX nr 2688935).

Skarżący nie wykazał istnienia powołanej przesłanki przedsądu. Przedstawione we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania pytania nie stanowią prawidłowo sformułowanych zagadnień prawnych. Autor skargi kasacyjnej nie wskazał nawet przepisów prawa, na podstawie których skonstruował owe zagadnienia, nie nawiązał do treści tych przepisów i nie wyjaśnił, w czym tkwi trudność w dekodowaniu zawartych w nich norm prawnych, do jakich rozbieżnych konkluzji może prowadzić wykładnia tych przepisów, ani jakie jest stanowisko

skarżącego w tej kwestii. Nie przedstawił zatem argumentacji jurystycznej, za pomocą której wykazałby, że w sprawie istnieje zagadnienie prawne cechujące się walorem „istotności” wymaganym w przypadku zagadnień, które przemawiają za przyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania. We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący sformułował pytania, nie przedstawiając wywodów prawnych, które miałyby uzasadniać istnienie zagadnień prawnych i tym samym odsłał w ich poszukiwaniu do podstaw skargi. Tymczasem podstawy skargi kasacyjnej nie podlegają badaniu na tym etapie postępowania przed Sądem Najwyższym. O tym, że skarga zasługuje na przyjęcie jej do rozpoznania, nie może decydować argumentacja zawarta w uzasadnieniu jej podstaw. Sąd Najwyższy - orzekając w przedmiocie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania - bada jedynie wniosek i jego motywy (art. 398⁴ § 2 k.p.c.), bez wnikania w ocenę zasadności podstaw kasacyjnych (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 29 stycznia 2014 r., II UK 451/13 i z dnia 5 kwietnia 2017 r., II CSK 688/16, niepublikowane). Nie jest w szczególności rzeczą Sądu Najwyższego poszukiwanie argumentów na rzecz istnienia przyczyn kasacyjnych w uzasadnieniu podstaw kasacyjnych, jeżeli skarżący zaniechał ich przedstawienia we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 29 stycznia 2014 r., II UK 451/13; z dnia 5 kwietnia 2017 r., II CSK 688/16; z dnia 7 grudnia 2018 r., II CSK 309/18 i z dnia 15 marca 2019 r., IV CSK 373/18, niepublikowane).

Wniesiona przez ubezpieczonego skarga kasacyjna nie odpowiada zatem wymaganiom stawianym przez art. 398⁴ § 2 k.p.c. w związku z art. 398⁹ § 1 k.p.c., gdyż nie wykazuje, że zachodzi jedna z ustawowych przesłanek przedsądu. Należało tym samym odmówić przyjęcia jej do rozpoznania.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, zaś o kosztach postępowania orzekł stosownie do art. 98 § 1 i 2 w związku z art. 398²¹ k.p.c.

(JK)

[f.n]

